

FARMAKOLOGIAKO OINARRI NAGUSIAK

Erizaintzako Farmazia Klinikoa. OCW 2016
Argia Acarregui Garalde
Laura Saenz del Burgo Martinez

1. GAIA

Lan hau Creative Commons-en Nazioarteko 4.0 lizentziaren mendeko Azterketa-Ez komertzial-Partekatu lizentziaren mende dago. Lizentzia horren kopia ikusteko, sartu https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.es_ES/ helbidean

Aurkibidea

- Kontzeptu orokorrak
- Farmakoen ezaugarriak
- Askapena
  - Aho bidea
  - Bide parenterala
- Xurgapena
- Emateko bideak
  - Aho bidea
  - Bide parenterala
  - Bide topikoa
  - Beste bide batzuk

Aurkibidea

- Banaketa
- Metabolismoa
- Iraizketa
- Ekintza mekanismoa
- Eragin desiragaitzak
- Medikamentuen arteko elkarrekintzak
- Vademecum
- Medimecum

Kontzeptu orokorrak

- Farmakologia: sendagaien zientzia
- Farmakozinetika: askapena, xurgapena, banaketa, metabolismoa eta iraizketa

- Farmakodinamia: efektu biokimiko eta fisiologikoak. Ekintza mekanismoak
- Printzipio eraginkorra/farmakoa: tratamendurako, prebentziorako edota hobekuntzarako mesedegarria den substantzia kimikoa

Kontzeptu orokorrak

- Medikamentua: farmakoa/k + eszipienteak
- Izen kimikoa: egitura kimikoa
- Izen generikoa: DCI. EFG
- Merkataritza-izena: laborategi farmazeutikoek patentatua
- Medikamentu generikoak (EFG): patentearen epea bukatzen denean. Medikamentu generiko (Adb: Diclofenaco Cinfa® EFG) eta erreferentzia-medikamentuek (Adb: Voltaren®) biobaliokidetasun eta bioerabilgarritasun berdina izaten dute

Farmakoen ezaugarriak

- Eragina: efektu multzoa:
  - Terapeutikoak + ez terapeutikoak
- Indikazioa/oharra: noiz erabili
- Eragin desiragaitzak: efektu ez bilatuak
- Kontraindikazioa: noiz ezin den erabili
- Dosifikazioa/posologia:
  - Zenbat farmako? + zein denbora-tartetan?
  - Egokia denean → farmako kantitate eranginkorra
- Emateko bidea: zein bidetik?

Askapena: aho bidea

- Eszipienteak (medikamentuetan): irensketan eta askapenean lagundu
- Forma farmazeutikoak askapena kontrolatzen du:
  - Konprimituak, kapsulak, sobreak, xarabeak.
Zergatik hainbeste forma farmazeutiko farmako berarekin?
  - Lekua
  - Denbora

Askapena: aho bidea

- Askapen eraldatua (lekua/denbora kontrolatzeko):
  - Askapen atzeratua: forma enterikodunak. Heste mehean askatzen da farmakoa. Askapena atzeratzen da. Adb: AINE
  - Askapen kontrolatua: askapena + efektua luzatzen dira
    - Adalat oros®
    - Morfina (MST®)
  - Askapen bizkorra: ahoan disolbatzen da
    - Feldene flas®

Askapena: bide parenterala

- Benabarneko bidea (iv)
- Muskulu barneko bidea (im)
- Larruazalpeko bidea (sc)

- Soluzioa
- Esekidura
- “Depot” prestakinak: xurgapen motelarekin →
efektua luzatzen da
  - Adb: penizilina benzatina

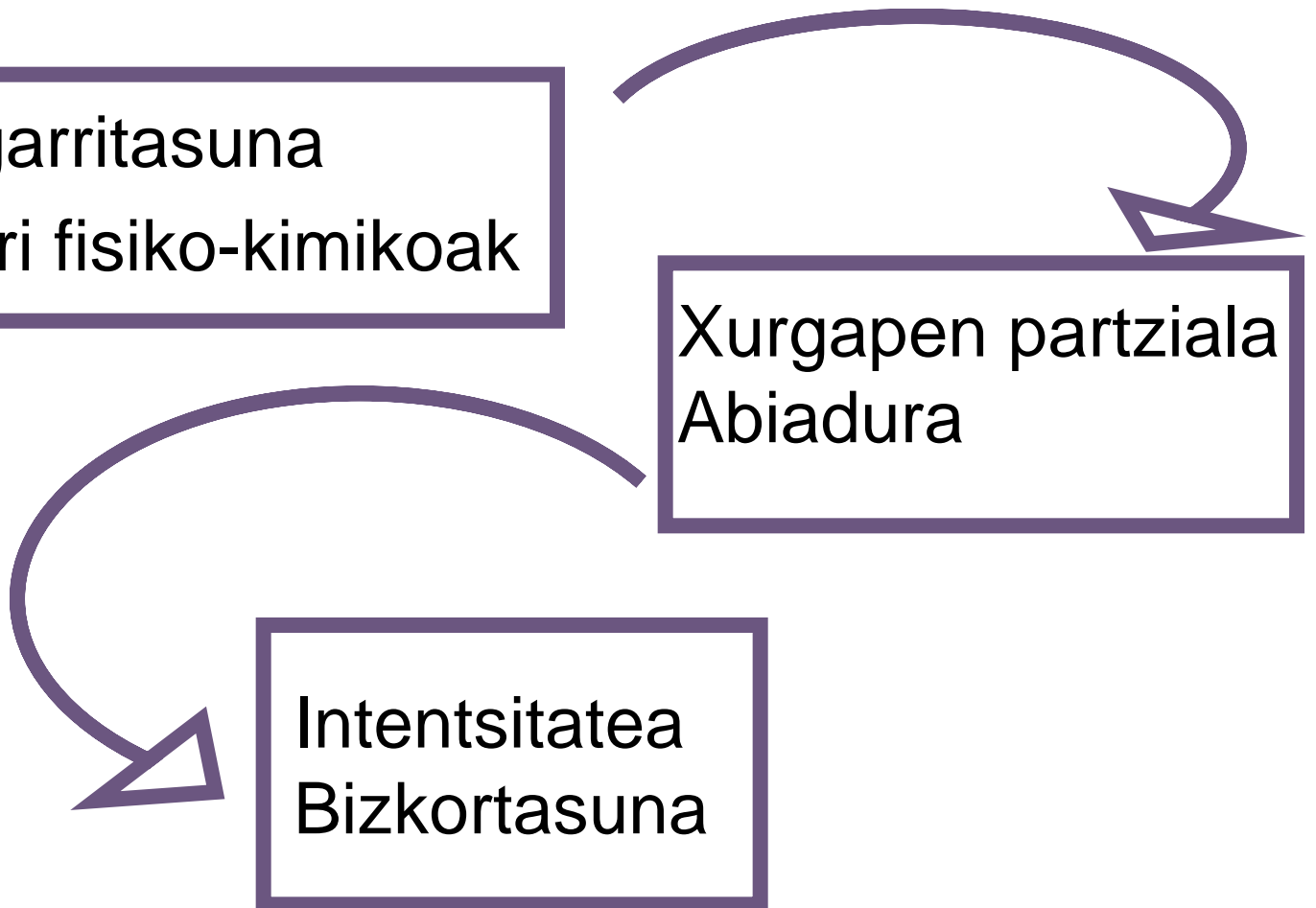
Xurgapena

- Odolerainoko prozesua

Disolbagarritasuna
Ezaugarri fisiko-kimikoak

Xurgapen partziala
Abiadura

Intentsitatea
Bizkortasuna

Emateko bideak. Aho bidea

- Erosoa, fisiologikoa
- Ez da bizkorrena. Larrialdietan ez
- Ezin da erabili farmako guztiekin
  - Elikagaiak
  - pH azidoa
  - Gibela
- Elikagaiekin bai-ez?

Emateko bideak. Bide parenterala

- Xurgapen bizkorragoa
- Eragina azkarrago agertzen da
- Arriskutsuagoa
- Muskulu barnetik eta larruazalpeko bidetik:
  - ▣ Disolbagarritasuna
  - ▣ Odol-fluxua

Xurgapena

Emateko bideak. Bide parenterala

- Larruazalpeko bidea:
  - ▣ Erraza. Minik gabe. Gaixoak erabili dezake
  - ▣ Lekuko toxikotasuna (nekrosia)
- Muskulu barneko bidea:
  - ▣ Gero eta gutxiago erabiltzen da
  - ▣ Analgesikoak emateko
  - ▣ Ez erabili antikoagulatzaileekin batera

Emateko bideak. Bide parenterala

- Benabarneko bidea (zentrala/periferikoa):
  - ▣ Maila altuak eta azkar
  - ▣ Xurgapenik ez
  - ▣ Toxikotasun handiagoa
  - ▣ Flebitisa
  - ▣ Bakteriemia
  - ▣ Hipotentsioa
  - ▣ Erreakzio alergiko larriagoak
  - ▣ Iraizketa azkarragoa
  - ▣ Farmako gehienak serum fisiologikoan (100 mL-tan).
Baina ez guztiak

Emateko bideak. Bide topikoa

- Leku zehatza tratatzeko: azala, muskuluak, mukosak
- Bide transdermikoa: hormonak, nitroglizerina, analgesikoak

Emateko bideak. Beste bide batzuk

- Sudur-bidea eta mihipeko bidea:
  - ▣ Erosoak
  - ▣ Xurgapen azkarra
  - ▣ Ez da gibeletik pasatzen

- Arnasbidea:
  - ▣ Farmakoa azkar heltzen da albeoloetara
  - ▣ Bronkio-zabaltzaileak, kortikoideak

Emateko bideak. Beste bide batzuk

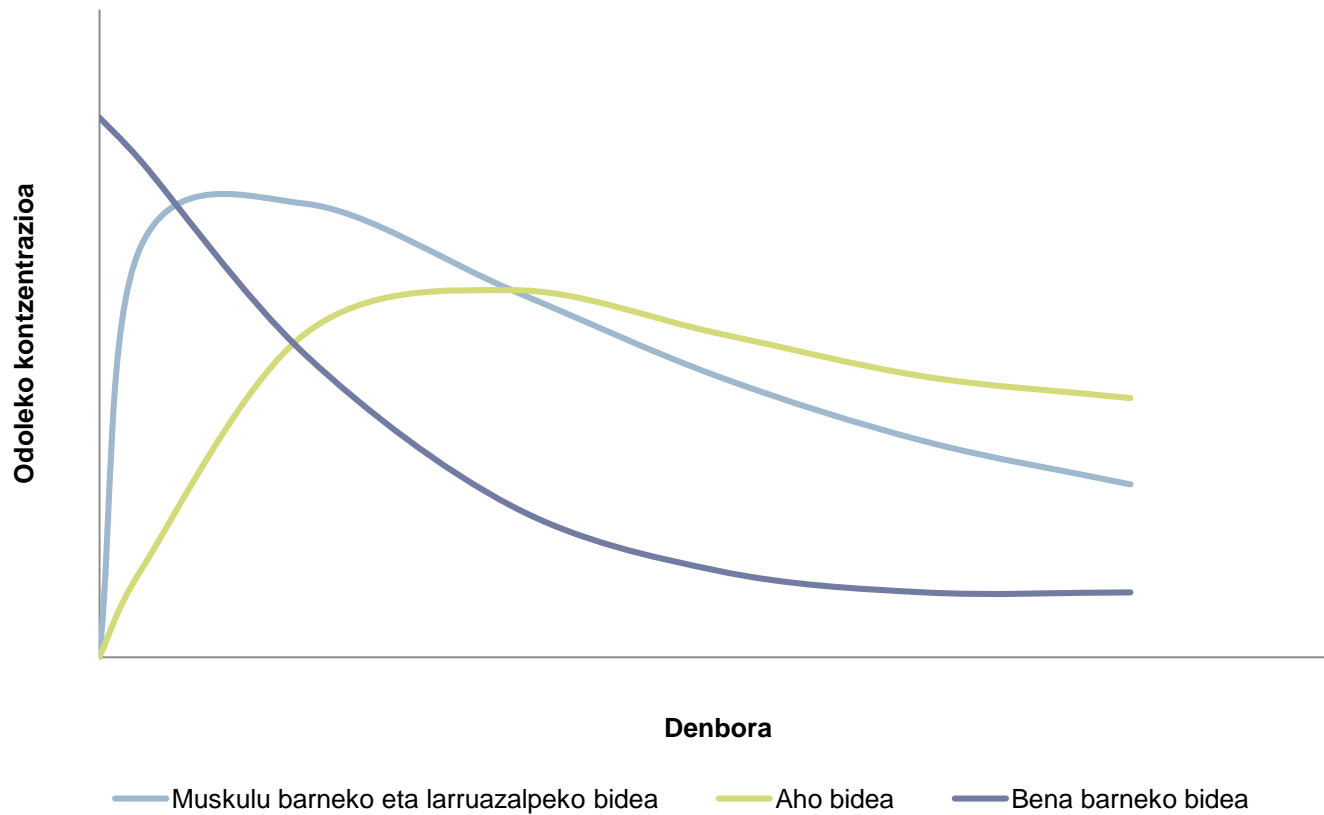
- Ondesteko bidea:
  - ▣ Xurgapen irregularra

- Bide intratekala:
  - ▣ Zuzenean nerbio-sistema zentralera
  - ▣ Farmakoa hesi hematoentzefalikoa zeharkatzeko gai ez denean
  - ▣ Antibiotikoak

Emateko bideak. Beste bide batzuk

- Arteriabarneko bidea:
  - ▣ Leku jakin batean eragina lortzeko
  - ▣ Fibrinolitikoak, zitostatikoak

Farmako guztiak ezin dira bide guztietatik eman
Beraien ezaugarri biokimikoak kontuan hartu
behar dira

Emateko bideak. Beste bide batzuk

Banaketa. Faktoreak

- Proteina plasmaticoak: farmako askea
- Zelulen kaptazioa
- Hesi placentarioa
- Ehunen odol-hodi kantitatea
- Hesi hematoentzefalikoak:
  - Gliako zelulez osatuta
  - Zein farmako sartzen den NSZean erabakitzen dute → liposolugarriak eta txikiak
  - Hanturak funtzioa aldatzen du (meningitisa)

Banaketa. Erdibizitza

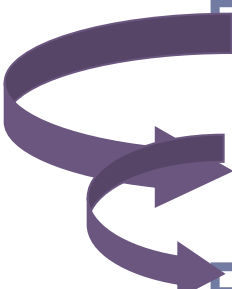

- Zenbat denbora behar den odolean dagoen farmako maila erdira jaisteko
- Erdibizitza zein den jakinda, egunean zehar maila terapeutikoak (eraginkorrak) mantentzeko zenbat dosi eman behar diren erabakiko da

Metabolismoa

- Egitura kimikoa aldatu, iraiztua izateko
- Batez ere gibelean
- Metabolitoak: aktiboak edo ez-aktiboak
- Pro-farmakoak (eraginik gabeko farmakoak)
- Farmakoaren eliminazio prozesua:
metabolizazioa + iraizketa
- Gibelean gaixotasunak dituzten pazienteekin:
kontuz farmakoen toxikotasunarekin

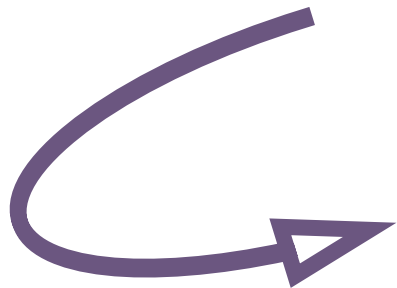
Metabolismoa

- Gibealeko lehenengo iragaite efektua
    - Adb: Nitroglizerina, oxitozina
    - Aho bidea erabiltzean
    - Digestio hodiko goiko aldean xurgatzen dira
      - Gibelean deuseztatzen dira
      - Beraien eragina ez dute betetzen
    - Profarmakoak erabili edo...
      - Beste bide batzuk erabili: mihipeko bidea, txaplatak, ondesteko bidea, etab.
-

Iraizketa

- Batez ere giltzurrunetatik
- Disolbagarritasuna / Azidotasuna / Forma ionikoa
- Giltzurruneko funtzioaren neurketarako: kreatininaren odol maila (<1,4 mg/dL)
- Giltzurrunetako gaixotasunean:

Iraizpena ↓ → toxikotasuna ↑

Dosiak jaitsi
Dosien arteko tarteak handitu
Odol mailak zehaztu

Ekintza mekanismoa

- F + Hartzaile/Entzima Efektua
- Entzimak blokeatu, zelularen iragazkortasuna aldatu, etab.
- Farmakoen ezaugarriak:
  - Selektibitatea → lekua. Handitzeko: bideez baliatu
  - Espezifikotasuna: diana (hartzailea, entzima, etab.)
  - Agonista: hartzaile batekiko afinitatea → eragina sortzen du
  - Antagonista: hartzailea blokeatzen du. Aktibitate intrinsekorik gabekoa → agonista endogenoaren (edo farmako edo droga) efektua blokeatzen du

Ekintza mekanismoa

- Plazeboa:
  - Aktibitate farmakologikorik ez / gaixoengan aldaketa objektiboa edo subjektiboa eragiten du
- Plazebo efektua:
  - Mekanismo psikologikoaren bidez / efektu farmakologikoez aparte
  - Farmakoa ematerakoan, agertzen den efektua eta eragin farmakologiko espezifikoari esker agertu beharko litzatekeenaren arteko aldea

Eragin desiragaitzak

- Terapeutikoki bilatzen ez den kaltea (dosi normaletan)
- Ia farmako guztiek sortzen dituzte
- Batzuetan toxikoak eta larriak
- Mesedeen eta arriskuen arteko erlazioa baloratu
- Gorputzeko edozein organotan edo sistematan
- Intentsitate eta iraupen ezberdinekoak

Eragin desiragaitzak

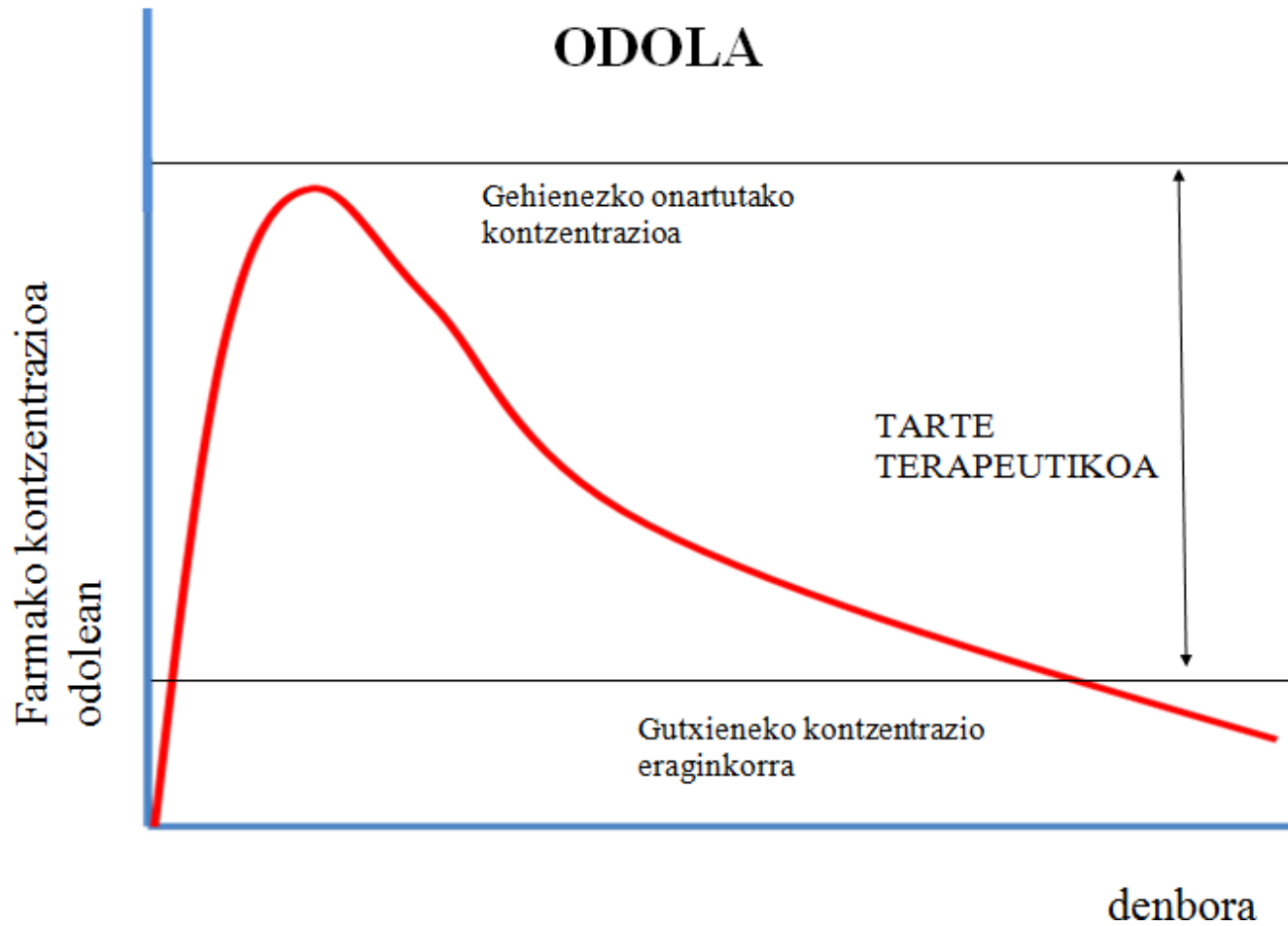
- Tarte terapeutikoa
  - Efektu terapeutikoa agertzeko behar den dosiaren eta toxikotasuna somatzeko behar denaren arteko erlazioa
  - Zenbat eta bi dosi hauen arteko aldea handiagoa izan, orduan eta arrisku gutxiago (farmako seguruagoa)
  - Tarte terapeutikoa = $\text{Dosi Toxikoa} / \text{Dosi Eraginkorra}$

Eragin desiragaitzak

- Suszeptibilitatea / intolerantzia. Ez alergia
- Toxikotasuna. Dosiarekin erlazionatuta
- Alergia:
  - Erantzun immunologiko asaldatua
  - Exposizio suspertzailea
  - Sintomak: eritemak, sukarra, hipotentsioa, bronkioespasmoa, edema

Eragin desiragaitzak

- Pilaketa: dosien arteko tarte txikiaren ondorioz
  - ▣ Eragin handiagoa: toxikotasuna
  - ▣ Eragin desiragaitz gehiago
- Jasankortasuna: gero eta farmako gehiago eman behar eragin bera lortzeko
- Takifilaxia: oso azkar agertzen den jasankortasuna

Eragin desiragaitzak

- Menpekotasuna:
  - ▣ Farmakoaren erabilera jarraia
  - ▣ Adikzioa: menpekotasun fisikoa. Abstinentzia-sindromea
  - ▣ Ohikotasuna: menpekotasun psikologikoa. Sufrimendua

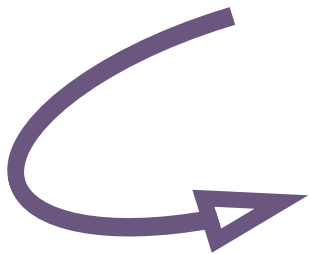

Medikamentuen arteko elkarrekintzak

- Farmako A + B $\longrightarrow$ +A, -A, +B, -B, C , >A+B,...
- Farmako bat baino gehiago aldi berean hartzerakoan, baten edo biren eragin farmakologikoa gutxitzea, gehitzea edo beste eragin farmakologiko bat agertzea beste farmakoaren eraginez. Onurak edo kalteak ekar ditzakete

Medikamentuen arteko elkarrekintzak

- Toxikotasuna ugaritu, eragin desiragaitz berriak agertu, etab.
- Farmakozinetikoak, farmakodinamikoak
- Sinergia: bakoitzaren efektua areagotzen denean. Betablokeatzailea + diuretikoak (>+AB)
- Batzuetan efektu terapeutikoak bultzatzen dira eragin desiragaitz gehiago agertu barik

Farmako bakoitzaren dosia jaitsi daiteke → eragin desiragaitz gutxiago

Vademecum

- Farmakoei buruzko informazioa
- 1. atala (zuria): enpresa farmazeutikoak eta enpresa bakoitzaren eskuordeak
- 2. atala (berdea): farmakoen merkataritza-izenak, beraien fitxa teknikoa, zein orrialdetan agertzen den zehaztuz
- 3. atala (marroia): printzipio eraginkorren aurkibidea
- 4. atala (argazkiak): produktu batzuen identifikazioa nork ekoizten duenaren arabera

Vademecum

- 5. atala (zuria): laborategiak agertzen dira eta laborategi bakoitzean, horren produktu farmazeutikoen fitxa teknikoak
- 6. atala (zuria): balore analitiko normalak, txertoen egutegia, umeentzako neurtzeko taulak, IMC, derrigorrez deklaratu behar diren gaixotasunak
- 7. atala (urdina): merkataritza-izenen zerrenda, sailkapen farmakologikoaren arabera (aparatuak-gorputzeko sistemak)

Vademecum

- 8. atala (horia): gaixotasunaren arabera, zein farmako erabili daitekeen. Merkataritza-izenak agertzen dira
- 9. atala (arrosa): alfabeto-ordenean eta laborategien arabera, espezialitate farmazeutiko guztien zerrenda
- 10. atala (zuria): medikamentuak eta dopina; debekatutako farmakoak
- 11. atala (zuria): Espainiako Farmakozaintze Sistema

Medimecum

- Pribatua, urtero, txikiagoa
- Substantzia generikotan taldekatuta
- Printzipio eraginkor bakoitza deskribatzen da
- Merkataritza izenak ere agertzen dira (printzipio eraginkorrak, forma farmazeutikoak eta prezioa)
- Formularioa: aparatuetan antolatuta. Farmakoen zerrenda printzipio eraginkorarekin edo merkataritza-izenarekin eta kontsultarako orrialdea
- Abantaila: Espainian salmentan dauden ia farmako guztiak agertzen dira
- Desabantaila: ez dauka produktu bakoitzaren fitxa tekniko osoa, Osasun Ministerioak onartua